

Oponentní posudek

rigorózní práce Mgr. Barbary Mercové na téma

„Historie, současnost a možná budoucnost zapojení laické veřejnosti v trestním řízení s inspirací francouzské právní úpravy“.

Předložená rigorózní práce je zpracována v rozsahu 127 stran, včetně příloh a jejím nosným tématem je charakteristika, rozsah a důvodnost zapojení veřejnosti do trestního řízení, zejména pak do trestních senátů soudů. Téma práce odpovídá historickému a současnému pohledu na zapojení veřejnosti do činnosti trestních senátů okresních a krajských soudů a úvahám de lege ferenda a rozporným záměrům na zrušení nebo naopak rozšíření tzv. přísedících z řad občanů v trestních senátech.

Cíl rigorózní práce je vyjádřen velmi originálně a to „nabídnout myšlenku rozšíření laického zastoupení a naplnění funkce, kterou laici v justici zastávali již za dob první republiky a zastávat by měli i v budoucnosti, totiž vzrůst zájmu široké veřejnosti o trestní justici a zároveň i nárůst důvěry v rozhodnutí přijímaná trestními senáty“, který je blíže charakterizován v závěru práce jako úvahy de lege ferenda.

První kapitola je velmi zdařilým exkurzem do historie porotního soudnictví na našem území. Závěr první kapitoly je zdařilým analytickým dílem - detailním rozбором zákona č. 232/1946 Sb., o porotních soudech, který, jak autorka výstižně konstatuje, byl ambiciózním projektem tehdejších zákonodárců. Kapitola druhá se věnuje vývoji účasti veřejnosti na trestním řízení v letech 1948 – 1989, který vlivem historických událostí znemožnil ověření účelnosti přijetí zákona o porotních soudech. V historickém pohledu na problematiku je pokračováno i ve třetí kapitole, ve které je analyzován vývoj soudního systému, včetně institutu přísedících v trestních senátech soudů od roku 1989 až do současnosti. Čtvrtá a pátá kapitola srovnává naši úpravu problematiky s vybranými státy Evropy, konkrétně obsahem čtvrté kapitoly je stručný, leč výstižný pohled na danou problematiku v zahraničních úpravách. Speciální pozornost je věnována komplexnímu pohledu na francouzskou právní úpravu porotního soudu cour d'assises, jakož i jeho nedávné změny ve světle mezinárodních smluv a komunitárního práva. Poslední, šestá kapitola je prezentací názorů odborné veřejnosti, včetně vývoje názorů a legislativních návrhů představitelů ministerstva spravedlnosti na zastoupení laického prvku v trestních senátech, ke kterým autorka zaujímá své kritické stanovisko a představuje svůj pohled na účelnost, způsob a rozsah zastoupení veřejného prvku v soudním systému, transformovaný do návrhů de lege ferenda.

Rigorózní práce je zpracována velmi pečlivě, argumentačně, věcně a odborně správně, s přiléhavou odbornou argumentací a erudicí. Po odborné stránce nelze práci v podstatě nic vytknout. Zajímavá je forma zpracování, ke které autorka přistoupila opět netradičně, když zvolila do jisté míry beletristickou formu a formu přednášky. Práce tak získala přiměřenou atraktivnost a přispěla k velmi dobré čtivosti.

Práce tohoto druhu, ve kterých je retrospektivně analyzován vývoj určitého fenoménu (ke kterému v daném případě otázka přítomnosti přísedících v trestních senátech soudů bezesporu patří) v takové ucelené podobě schází.

Jen zcela výjimečně při hodnocení diplomových, rigorózních apod. prací, nabudu přesvědčení, že student (autor práce) skutečně v plném deklarovaném rozsahu pracoval s literárními zdroji, které uvádí. V tomto případě jsem o tom přesvědčen. V textu práce jsou totiž hojně citovány pasáže z „klasiků“ trestně právní teorie z dob dávno minulých jako je např. Storch, Miříčka a další, které práci přidávají vysokou nadhodnotu a argumentačně ji podporují.

Pokud jde o formální stránku práce, nemám nejmenší připomínku. Struktura rigorózní práce je logická, kapitoly na sebe navazují a vzájemně se rozvíjí. Práce má svou gradaci a přináší ucelený pohled na problematiku tzv. laického prvku v soudním systému.

Celkově je práce svým způsobem zpracování, argumentačně ale i tematicky výjimečná. Přináší ucelený pohled na problematiku a přináší řadu návrhů na legislativní úpravu. Autorka se nebojí vyjádřit svůj, byť pro mnohé i kontraverzní názor, který pro některé právní teoretiky koliduje s oficiálním názorem autorit. Každý takový návrh je však argumentačně ošetřen a přinejmenším nutí čtenáře k zamyšlení.

Rigorózní práce je zpracována na vysoké odborné úrovni, kultivovanou formou a přináší vysokou míru nadhodnoty zejména pro svou originalitu, komplexnost zpracování a argumentační aparát. Nelze ani opomenout historickou konsekvenci, která z práce vytváří velmi cenný zdroj informací pro každého, kdo se danou problematikou hodlá zabývat.

Nutno vyzvednout i cílevědomou a obsáhlou práci s literárními zdroji, které jsou v řadě ohledů výjimečné a nejsou běžně přístupné a ani používané. Krom toho autorka vycházela z řady jiných literárních zdrojů, se kterými také velmi dobře pracovala a dokázala je argumentačně v přiléhavé formě použít.

Autorka touto rigorózní prací v dostatečné míře prokázala svou erudovanost, schopnost pracovat se zdroji, prokázala své analytické schopnosti a zájem o problematiku. Prokázala

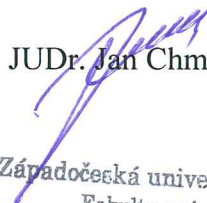
velmi dobré právní myšlení a vyvozování závěrů z toho plynoucích, včetně vlastního úsudku a návrhů de lege ferenda.

Tuto precisně zpracovanou rigorózní práci proto hodnotím jako výbornou.

Otázky k obhajobě nepokládám.

V Praze, dne 19.4.2017

Doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D.

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra trestního práva

Posudek oponenta na rigorózní práci

Uchazečka: Mgr. Barbara Mercová

Téma: *Historie, současnost a možná budoucnost zapojení laické veřejnosti v trestním řízení s inspirací francouzské právní úpravy*

Zaměření, koncepce a metodika práce:

Předložená rigorózní práce zpracovává téma zapojení veřejnosti do trestního řízení, a to z pohledu historického vývoje, platné právní úvahy a úvah de lege ferenda. Toto téma považuji za originální a přínosné. Práce se zaměřuje na zodpovězení různých otázek týkajících se zapojení laického prvku do rozhodování trestních soudů, které je mnohdy předmětem kritiky, s tím, že hlavním cílem je ověřit a prokázat hypotézu, že naopak širší zapojení veřejnosti do justice může zvýšit důvěru v její správné fungování a rozhodování. Při zpracování tématu autorka využívá převážně metody analyticko-deduktivní, právně historické a komparatistické.

Při zpracování autorka vycházela z poměrně širokého okruhu tuzemské i zahraniční odborné literatury různého typu, v rámci možností též z judikatury a dalších zdrojů.

Struktura a obsah práce

Předložená práce má rozsah 119 stran vlastního textu, dále obsahuje seznam použitých zkratk právních předpisů, seznam použité literatury, resumé a přílohou část (Přílohy 1 – 3).

Vlastní text práce je rozvržen do osmi částí: Úvod, 1. Počátky porotního soudnictví v Evropě, 2. Vývoj účasti laického prvku na trestním řízení v letech 1948 – 1989, 3. Vývoj v letech 1989 až po současnost, 4. Komparace zastoupení laické veřejnosti v evropských zemích, 5. Francie jako možný zdroj inspirace, 6. Navrhovaná úprava de lege ferenda, Závěr.

První část je věnována historii porotního soudnictví v Evropě, a to od 2. poloviny 12. stol. (Claredonské výnosy anglického krále Jindřicha II. vydané v roce 1166) s přihlédnutím k situaci v českých zemích (od roku 1848) dané až do okupace v roce 1939 především rakouským trestním řádem z roku 1873. Autorka v závěru kapitoly poměrně podrobně analyzuje zákon č. 232/1946 Sb., o porotních soudech, který ovšem v důsledku nástupu komunistického režimu v roce 1948 nemohl být proveden v praxi. Kromě uvedeného se autorka v první části věnuje např. také kmetským soudům a soudům mládeže, které se zapojením laického prvku fungovaly za první

republiky, nebo retribučnímu soudnictví po skončení 2. světové války.

Druhá část se zabývá vývojem v období 1948 – 1989, v jehož počátku byl rozhodující zákon o zlidovění soudnictví (zák. č. 319/1984 Sb.), který zakotvil funkci soudce z lidu. Začátkem 60. let byly zřízeny místní lidové soudy (zák. č. 38/1961 Sb.) a především byly přijaty nový trestní řád (zák. č. 141/1961 Sb.) a nové zákony o organizaci soudnictví s cílem mj. snížit roli laického prvku v rozhodování soudů. V závěru druhé části autorka rozebírá právní stav v 80. letech minulého století, kdy došlo ke stabilizaci organizace justice.

Třetí část práce je zaměřena na právní úpravu od roku 1989 až do současnosti. Reformy organizace soudnictví byly uskutečněny zejm. zákony č. 335/1991 Sb. a následně č. 17/1993 Sb. Podrobně je analyzována aktuální právní úprava.

Čtvrtá část obsahuje relativně stručný přehled právní úpravy zapojení veřejnosti v trestní justici v evropských zemích.

V páté části autorka navazuje na část čtvrtou podrobnějším rozbohem francouzské právní úpravy, kterou považuje za inspirativní i pro Českou republiku *de lege ferenda*. Tuto část práce považují za velice zajímavou a jistě přínosnou. Detailnímu rozboru je podrobena zejména právní úprava porotních soudů (*cour d'assises*).

Šestá část se zabývá možnostmi české právní úpravy zapojení laického prvku do rozhodování soudů, kdy autorka mj. prezentuje aktuální statistiky týkající se přisedících u českých soudů, poukazuje na praktické problémy při jejich zapojování do rozhodování soudů, včetně odborných znalostí, věkového složení, finančního ohodnocení a administrativní zátěže spojené s jejich volbou a odměnami. Tyto a další problémy pak bývají častým argumentem proti zapojení laiků v trestním řízení. Dále se autorka věnuje legislativním návrhům v tomto směru, a to od ministerského návrhu na zrušení účasti přisedících bez náhrady (2009), který byl ale vrácen již Legislativní radou vlády. Obdobně bylo ministrem spravedlnosti v roce 2016 navrhováno zrušení, případně novelizace právní úpravy účasti přisedících i v Bílé knize justice, přičemž ovšem, jak autorka výstižně připomíná, zde není vyřešena stěžejní otázka, zda a jakou roli by měl přisedící v trestním řízení plnit. Autorka také zmiňuje (již dlouho) připravovanou rekonstrukci trestního práva procesního, kde by měl být institut přisedícího řešen, nicméně dosud předkládané návrhy se tohoto tématu netýkají s tím, že by uvedený institut zůstal v nezměněné podobě. Následně se autorka zamýšlí nad smyslem zapojení laické veřejnosti do rozhodování soudů, kdy akcentuje především demokratizaci a legalizaci trestního procesu. V kapitole 6.3 pak předkládá vlastní návrhy řešení této otázky s tím, že je v zásadě pro zachování stávajícího stavu pokud jde o složení trestních senátů a ustanovování přisedících. Mělo by ovšem dojít k zavedení povinnosti přisedících k dalšímu vzdělávání (v podobě vzdělávacího programu, ale zároveň i ke zvýšení finančního

ohodnocení přisedících. Autorka pak navrhuje změny ve složení senátů krajských soudů jakožto soudů prvního stupně, které by měly být rozšířeny, jak pokud jde o profesionální soudce, tak pokud jde o přisedící – o trestných činech by měl rozhodovat velký senát (3 soudci z povolání, 5 laičtí přisedících), přičemž laičtí přisedící by byli losováni z volebních seznamů s přihlédnutím k zákonným požadavkům a účast ve velkém senátu by byla jejich občanskou povinností. Autorka dále rozebírá podrobněji své návrhy, i pokud jde např. o průběh hlavního líčení a následné porady a hlasování senátu. Právní úprava týkající se účasti přisedících u okresních soudů by podle autorky měla být zachována v dnešní podobě. Mám za to, že navrhovaná koncepce je velice odvážná, nicméně poměrně propracovaná a kvalitně zdůvodněná.

V závěru autorka shrnuje poznatky a názory prezentované v předešlých kapitolách.

Formální aspekty práce

Práce splňuje všechny formální požadavky kladené na kvalifikační práce daného typu. Text je přehledný a logicky členěný. Použitý odborný jazyk netrpí významnějšími nedostatky. Práce je čtivá a srozumitelná. Autorka přitom řádně odkazuje na použitou literaturu a další zdroje.

Celkové hodnocení práce

Předložená rigorózní práce je originálním dílem zpracovávajícím problematiku víceméně opomíjenou v odborné literatuře. Autorka je schopna vyvozovat originální závěry a podpořit je výbornou argumentací založenou na pečlivém a důkladném studiu dostupných pramenů, včetně původních zahraničních zdrojů. Její návrhy de lege ferenda jsou jistě použitelné i v legislativní praxi (pokud by o to ovšem tato praxe projevila potřebný zájem), a to i proto, že nejsou vytržené z kontextu a domýšlejí i možné konsekvence.

Z uvedených důvodů práci hodnotím vysoce pozitivně a doporučuji ji k ústní obhajobě.

Otázky pro obhajobu nepokládám.

V Plzni dne 30. srpna 2017

JUDr. Simona Stočesová, Ph.D. LL.M.